

บาลีภาษาของพระพุทธศาสนาเถรวาท

ดร.อดุลย์ คนแรง
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏในไตรปิฎกที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท ต่อชาวมคธติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษาบาลีจึงเรียกชื่อภาษานี้ว่า ภาษามคธ เมื่อแรกเริ่มประกาศพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีในการแสดงพระธรรมเทศนาแก่ชนชาวมคธ เพราะทรงใช้ภาษาบาลีมากในการทำคนให้เข้าถึงรสพระธรรม ภาษาบาลีจึงเป็นเครื่องบรรจุพระพุทธพจน์ อันศักดิ์สิทธิ์ คือ พระไตรปิฎก พุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทใช้ภาษาบาลีในการศึกษาพุทธธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

บาลีภาษาดั้งเดิมของมนุษยชาติ

นักไวยากรณ์เชื่อว่า บาลีเป็นภาษาดั้งเดิมของมวลมนุษยชาติ กล่าวคือ มนุษย์พวกแรกที่เกิดในโลกนี้เป็นผู้จุดมาจากพรหมโลกซึ่งเป็นทิพยสถานที่ไม่แตกสลายไป เมื่อภพภูมิไม่มีการเปลี่ยนแปลง ภาษาของพรหมเหล่านั้นก็คงอยู่สภาพเดิม คือ ใช้ภาษาบาลีสื่อสารกันในพรหมโลก เมื่อจุดจากพรหมโลกนั้น มาปฏิสนธิในมนุษยโลกนี้ จึงนำภาษาบาลีนั้นมาใช้อีกด้วย ดังที่ฉันทโนคมกัรปทรูปสัทธิตี ได้กล่าวว่า

สา มาคธี มุลภาสา นรา ยายาทิกปปีกา
พฺรหฺมาโน จสฺสฺตลาปา สมพฺพธา จาปี ภาสเร^๑
มนุสฺยตันกัปปิ พฺรหฺม พฺรหฺมจเ้า
และบุคคลผู้ที่ยังไม่เคยฟังคำพูดของคนอื่น
ก็พูดภาษาดั้งเดิมคือภาษาบาลี

ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ภิกษุที่บวชจากตระกูลพราหมณ์ ๒ รูป ได้ทูลขอให้เลิกแสดงธรรมด้วยภาษาบาลี ซึ่งมีสำนวนโวหารตามแบบที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสอยู่ แต่พระองค์ไม่ทรงอนุญาตตามเนื้อหาในพระวินัยปิฎก จุฬวรรคว่า

^๑ พระพุทธปियมหาเถระ, ปทฺรูปสัทธิตี, แปลโดย ชมรมนิรุกติศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๕๖.

สมัยนั้นภิกษุ ๒ รูป ชื่อเมฆุฐะและโกกุฐะ เป็นพี่น้องกัน เกิดในตระกูลพราหมณ์ พุดจาอ่อนหวาน มีเสียงไพเราะ ภิกษุทั้ง ๒ รูปนั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นถึงแล้วถวายอภิลาสิกขาพระผู้มีพระภาคแล้ว ณ ที่สมควรกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า “พระพุทเจ้าข้า เวลานี้ภิกษุต่างชื่อ ต่างโคตร ต่างเชื้อชาติ ต่างตระกูลพากันออกบวช ภิกษุเหล่านั้นทำพระพุทพจน์ให้ผิดเพี้ยนด้วยภาษาของตน ขอวโรกาส ข้าพระพุทธเจ้าจะขอยกพระพุทพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต”

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงดำหนิว่า “โมฆบุรุษทั้งหลาย โฉนพวกเธอจึงกล่าวอย่างนี้ว่า ‘ขอวโรกาส ข้าพระพุทธเจ้าจะขอยกพระพุทพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต’เล่า โมฆบุรุษทั้งหลาย การกระทำอย่างนี้มีได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส” ครั้นทรงดำหนิแล้ว ฯลฯ ทรงแสดงธรรมมีถาวรบัลลังก์กับภิกษุทั้งหลาย ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงยกพุทพจน์ขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต รูปใดยกขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้เล่าเรียนพุทพจน์ด้วยภาษาของตน”^๒

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏโตโบราณที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาพระเวท^๓ ชาวอมคฺพุดภาษาบาลีกันในแคว้นมคธ จึงเรียกชื่อว่า “ภาษามาคี หรือ ภาษามคธ” พระพุทเจ้าทรงใช้ภาษาบาลีนี้ประกาศพระศาสนาของพระองค์ และพระมหากัสสปเถระเป็นต้นก็ใช้ภาษาบาลีนี้ถามตอบพระธรรมวินัยในปฐมสังคายนาในถ้ำสัตตบรรณ เหตุที่ใช้ภาษาบาลีในการถามตอบในการสังคายนานั้นก็เพราะการสังคายนาทำกันในแคว้นมคธ และภาษาบาลีในยุคนั้นเป็นภาษาที่มีอิทธิพลกว้างขวางตามอาณาเขตของอาณาจักรเป็นภาษาที่แม้นคนต่างถิ่นก็นิยมพูดกัน^๔

ภาษาบาลีเป็นภาษาประจำพระพุทธศาสนาเถรวาทถูกนำมาใช้บันทึกพุทพจน์เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ ปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในจารึกพระเจ้าอโศกมหาราช^๕ เช่น จารึกเรื่องราวการครองราชย์โดยธรรมของพระเจ้าอโศกในศิลาจารึกผาขัลลิตาตะวันออกซึ่งจารึกด้วยภาษาบาลีเป็นต้นว่า อ ยัม ลิปิ เทวานัม ปิเยน ปิยทสสินา (ลญา) เลขปี (ตา) ธรรมลปิประกาศข้อธรรมนี้ พระราชาปิยทสสิผู้เป็นที่รักของทวยเทพ โปรดเกล้าให้จารึกไว้แล้ว^๖

^๒ วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๘๕/๗๑.

^๓ Wilhelm Geiger, *Pāli Literature and Language*, (New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Ltd, 1996), p. 1.

^๔ เสถียร โพธิ์นันทะ, *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๑.

^๕ James W. Gair W.S. Karunatilake, *A new course in reading Pāli*, (New Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, 1994), p. xvii.

^๖ อ่างแก้ว, *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*, หน้า ๑๖๙.

เมื่อทำตติยสังคายนสำเร็จแล้ว พระโมคคลีบุตรทราบโดยอนาคตังสญาณว่า ภายภาคหน้าพระพุทธศาสนาจะหารุ่งเรืองในชมพูทวีปไม่ แต่จักไปตั้งมั่นรุ่งโรจน์อยู่ ณ ประเทศแคว้นแคว้นอื่น จึงขอพระบรมราชานุญาตของพระเจ้าอโศกอุปลัมภักจัดส่งคณะสมณทูตให้นำพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนยังนานาประเทศ ราชานามสมณทูตสายสำคัญที่ทำให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นแพร่หลายที่ปรากฏในปกรณ์บาลี คือ คณะพระมหินทะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ เกาะลังกาในรัชสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเจ้าแผ่นดินลังกา เสวยราชย์ และพระมหินทะชักนำให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาสำเร็จปกหลักของพระศาสนาได้มั่นคง ณ ประเทศนั้น สืบมาจนทุกวันนี้^๗

ในสมัยพระเจ้าวัฏฏคามณิภยผู้ครองราชย์ในประเทศศรีลังกาได้ทรงทำเรื่องสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความอยู่รอดของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การจาริกพระไตรปิฎกบนใบลานเป็นครั้งแรกของโลกราว พ.ศ. ๔๓๓ โดยมีพระรักขิตมหาเถระเป็นประธานฝ่ายบรรพชิตได้มีดำริว่า ถ้าจะใช้วิธีท่องจำพระพุทธพจน์ ต่อไปก็อาจจะมีข้อผิดพลาดได้ง่ายเพราะปัญหาในการท่องจำของกุลบุตรเลื่อมถอยลงจึงได้ตกลง จาริกพระพุทธพจน์ลงในใบลานพร้อมทั้งอรรถกถาด้วย การสังคายนาคครั้งนี้ ทำที่อาโลกเถนสถาน ณ มตเลชนบท^๘ คัมภีร์มหาวงศ์ได้กล่าวถึงเรื่องราวตอนนี้ ว่า ฝ่ายภิกษุทั้งหลายในการก่อนกอบปรด้วยปัญญา เป็นอันมากนำมาซึ่งบาลีแลอรรถกถาพระไตรปิฎกทรงไว้ช้านานด้วยปากทั้งสิ้น ท่านเห็นว่า นานไป เบื้องหน้า ปัญญาแห่งสัตว์ทั้งหลายจะเลื่อมสูญลงจึงสนนิบาตประชุมพร้อมกันแล้วให้ลิขิตเขียนซึ่ง พระธรรมทั้งหลายลงในใบลานเพื่อจะได้จรรีฎฐิติการตั้งมั่นแห่งพระปริยัติธรรมไตรปิฎก^๙

บาลีภาษาที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช เดิมมีลักษณะแบบมณฑปพระบรมธาตุไชยาแต่เปลี่ยนมาเป็นทรงโอคว่ำแบบลังกาในสมัยพระสงฆ์ลังกาวงศ์ มาตั้งวงศ์ในประเทศไทย ต่อมา พระราหุลเถระหนึ่งในพระมหาเถระทั้ง ๕ องค์ได้นำกลุ่มคณะพระสงฆ์มายังประเทศหนึ่ง ปรากฏในพงศาวดารพม่าว่า เมืองมลายะ (นครศรีธรรมราช) ซึ่งมีกษัตริย์อาณาจักรศรีวิชัย เชื้อสายมลายูปกครองอยู่เป็นอิสระ ต่อมา กษัตริย์เมืองนครศรีธรรมราชได้เลื่อมใสในพระราหุลเถระ จึงตั้งให้เป็นพระราชาครู หลังจากนั้นจึงมี พระสงฆ์ชาวลังกาตามมาอีกมาก และได้มีชาวเมืองและชาวเมืองอื่น ๆ ในดินแดนแถบประเทศไทยและ

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๔-๑๘๕.

^๘ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

^๙ กรมศิลปากร, **วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม ๑ (หมวดศาสนาจักร)** คัมภีร์มหาวงศ์, (กรุงเทพมหานคร: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๔๓๖.

ใกล้เคียง ได้พากันไปบวชเรียนที่เมืองลังกามากขึ้น ความนิยมนับถือในคติพระพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์จึงแพร่หลายตั้งมั่นในดินแดนประเทศไทยสืบมา ลัทธิลังกาวงศ์เริ่มมาตั้งที่เมืองนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ. ๑๗๔๐ ก่อนตั้งกรุงสุโขทัยประมาณ ๕๐ ปี เมื่อพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์กรุงสุโขทัย (พ.ศ. ๑๘๑๗ - พ.ศ. ๑๘๖๐) ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา จึงทรงอาราธนาพระมหาเถระสังฆราช ซึ่งเป็นพระเถระชาวลังกาที่มาเผยแผ่อยู่ที่นครศรีธรรมราช มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกรุงสุโขทัย^{๑๐}

บาลีภาษาที่ใช้ในการสังคายนาพระธรรมวินัย

ยุคที่พระพุทธศาสนาเจริญที่สุดในอาณาจักรล้านนา จนอาจกล่าวได้ว่าเป็น “ยุคทองของพระพุทธศาสนา” แห่งอาณาจักรล้านนาก็ว่าได้ คือในสมัยของพระเจ้าติโลกราช ผู้ครองนครเชียงใหม่ ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๘๕-๒๐๒๐

พระองค์โปรดให้ทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ในดินแดนไทย ณ พระเจดีย์ทรงพุทธคยาในวัดโพธารามมหาวิหาร สังคายนาพระธรรมวินัยชำระพระไตรปิฎก จารึกลงในใบลาน เป็นภาษาบาลีอักษรล้านนาไทย การสังคายนาครั้งนี้ ถือเป็นครั้งที่ ๘ ต่อจากลังกา และเป็นครั้งที่ ๑ ของดินแดนไทย กระทำที่วัดโพธารามเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ ทำอยู่ ๑ ปีจึงสำเร็จ วัตถุประสงค์คือขจัดความขัดแย้งกันระหว่างสงฆ์ ๒ นิกาย คือลังกาเก่ากับลังกาใหม่ เมื่อแล้วเสร็จทรงฉลองสมโภชสร้างหอมณเฑียรในมหาโพธารามเพื่อประดิษฐานพระไตรปิฎก เหตุการณ์นี้เกิดตรงกับสมัย พระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา

การจัดการศึกษาภาษาบาลีในสมัยอยุธยา คงยึดตามแนวการจัดสมัยสุโขทัย ดังปรากฏในพงศาวดารว่า ในสมัยพระเจ้าทรงธรรม เมื่อก่อนเป็นเจ้านายผู้ใหญ่ มีพระนามว่า “พระศรีสิงห์” ต่อมาได้ลาผนวชไปเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๓ พระเจ้าทรงธรรม ได้เสด็จลงพระที่นั่งจอมทอง ๓ หลัง บอกบาลีแก่พระภิกษุสามเณรทุกวัน มีพระภิกษุสามเณรจากอารามต่างๆ ไปเรียนเป็นจำนวนมาก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ได้ทรงทำนุบำรุงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ดังปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน ในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ตอนหนึ่งดังนี้

ตั้งใจจะอุปถัมภ์	ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา	รักษาประชาชนและมนตรี

^{๑๐} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. มหานิยาย.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://web.krisdika.go.th/data/law> [๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๙].

พระองค์ทรงเห็นว่าคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่สร้างไว้สมัยกรุงธนบุรี ยังมีความคลาดเคลื่อนอยู่มาก จึงโปรดให้ทำการรวบรวมพระไตรปิฎก โดยมีพระราชประสงค์ที่จะทำการตรวจสอบชำระความถูกต้อง จึงโปรดให้ประชุมพระบรมวงศานุวงศ์ พระเถระผู้ใหญ่ และพระเปรียญ ตกกลงเรื่องสังคายนา จัดหาผู้รู้ได้ ๒๑๘ รูป ราชบัณฑิต ๓๒ คน เป็นกรรมการชำระ

จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการประชุมสงฆ์ เพื่อชำระพระไตรปิฎกฉบับหลวง ที่ทำไว้ให้ถูกต้อง โดยให้พระสงฆ์ ๑๐๐ รูป มีสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) เป็นประธาน ประชุมกันที่พระที่นั่งอมรินทราภิเษกมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๓๓๑ ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก โดยแบ่งงานกันทำดังนี้

- กองที่ ๑ สมเด็จพระสังฆราช (ศรี) วัดระฆังฯ เป็นแม่กองชำระพระสุตตันตปิฎก
- กองที่ ๒ พระพนรัตน์ (สุข) วัดพระศรีสรรเพชญ์ฯ เป็นแม่กองชำระพระวินัยปิฎก
- กองที่ ๓ พระพิมลธรรม วัดพระเชตุพนฯ เป็นแม่กองชำระพระสัททวารวิเสส
- กองที่ ๔ พระพุฒาจารย์ (เป่า) เป็นแม่กองชำระพระอภิธรรมปิฎก

การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งนี้ นับเป็นครั้งที่สองของไทย ได้ทำการสังคายนาที่ พระอุโบสถวัดพระศรีสรรเพชญ์ ปัจจุบันคือวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๓๑^{๑๑}

บาลีภาษาที่ใช้เป็นคำสุภาพในภาษาไทย

ภาษาบาลีทำให้ภาษาไทยมีคำศัพท์เพิ่มขึ้น เมื่อก่อนมีคำว่า พ่อ แม่ ลูก ซึ่งเป็นคำไทยแท้ แต่เมื่อรู้คำภาษาบาลี ก็เพิ่มคำศัพท์ได้อีกหลายคำ เช่น ชนก ชนนิ โอรส ธิดา และอื่น ๆ ที่ควรสังเกตก็คือ คำที่มาจากภาษาบาลีนั้น บางทีหาคำไทยแท้เทียบไม่ได้ คือเป็นคำที่มีความหมายใหม่ที่ไม่เคยมีในภาษาไทย คำจำพวกนี้เป็นความคิดทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น วิญญูณ นรก บาป บุญ กุศล แต่บางทีคำบาลีพื้น ๆ ที่หาคำไทยแท้แทนไม่ได้ เช่น โลกชาติ สุข ทุกข์ อันตราย ชีวิต สุภาพ เป็นต้น คำบาลีที่นำมาใช้ในภาษาไทยนั้น บางทีคำบาลีเหล่านั้นได้รับเกียรติเป็นพิเศษเช่นนำมาใช้ในราชาศัพท์อย่างคำว่า พระเสีร พระหัตถ์ พระชานุ พระบาท และแม่คำที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน คำบาลีก็ได้รับเกียรติสูงกว่าคำภาษาไทย หรืออย่างน้อยก็สุภาพกว่า เช่น สุนัข ค่อนข้างจะสูงกว่า หมา สามี ค่อนข้างจะสุภาพกว่า ผัว หรือ คำว่า ภริยา ก็ค่อนข้างจะสุภาพกว่าคำว่า เมีย หรือแม้ว่าจะหาคำโดด ๆ ไม่ได้ ก็สร้างคำประสมขึ้นมา เช่น วายชนม์ สุภาพกว่าคำว่า ตาย^{๑๒}

^{๑๑} Wikiwand. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wikiwand.com/th/%E> [๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๙].

^{๑๒} วิสุทธ์ บุชยกุล, **วิสุทธอักษร**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

สวัสดิ์ ภาษาบาลีเป็นคำทักทายประจำชาติ

สมัยของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้กำหนดให้คนไทยใช้คำว่าสวัสดิ์เป็นคำทักทาย นอกจากนี้ยังมีการใช้การทักทายแบ่งตามช่วงเวลาเลียนแบบชาวตะวันตกด้วย เช่น

ตอนเช้า “อรุณสวัสดิ์” มาจากคำว่า “good morning”

ตอนสาย “ทิวาสวัสดิ์” มาจากคำว่า “good afternoon”

ตอนบ่าย “สายัณห์สวัสดิ์” มาจากคำว่า “good evening”

ตอนกลางคืน “ราตรีสวัสดิ์” มาจากคำว่า “Good Night”^{๑๓}

ภาษาบาลีศักดิ์ศรีแห่งการตั้งชื่อ

การตั้งชื่อบ้านเมือง

อำเภอจรเข้ร้อง เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอไชโย

อำเภอไผ่จำศีล เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอวิเศษชัยชาญ

อำเภอสี่มุม เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอจตุรัส

อำเภอกุตุเค้า เปลี่ยนชื่อเป็น มัญจาคีรี

อำเภอฟ้าหยาด เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอมหาชนะชัย

อำเภอน้ำอ้อม เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอกันทรลักษ์

อำเภอห้วยเหนือ เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอชูชันธุ์

อำเภอประจิม เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภออุทุมพรพิสัย

อำเภอเมืองบัว เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบุญทริก

อำเภอคำน้ำแซบ เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอวารินชำราบ

อำเภอเขาดิน เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอบ้านโพธิ์

อำเภอบางพระ เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอศรีราชา^{๑๔}

^{๑๓} M Thai News, 76ปีผ่านไป ชาตินิยมที่ยังหลงเหลือจากนโยบาย จอมพลป., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://news.mthai.com/webmaster-talk/405976.html> [๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๙].

^{๑๔} เรือนไทย.วิชาการ.คอม,ชื่ออำเภอที่เปลี่ยนไป, , [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.reurnthai.com/index.php?topic=3398.15> [๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๙].

การตั้งชื่อคน

ชื่อที่มีเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หน้าเหมือนกันทั้งบิดามารดาและบุตร เช่น

จรัล+จันทร์ = จารุวรรณ

สวัสดี + สุกัญญา = สากล

วิชัย + วิชชดา = วิเชียร

สุขน + สุคารัตน์ = สิริวัฒน์

อดุลย์ + อัปสร = อัจฉรา

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบิดา

เช่น

สมิธ + รัตนา = สุขชาติ

สุรินทร์ + หทัย = โสภณ

สมัย + พรพนา = สมาน

สุนทร + ขจิตา = สังคม

บุญชัย + ชมชนก = บวร

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของชื่อมารดา

เช่น

นริสสร + สิริพร = สิริสภา

นภดล + โสภา = สุวิมล

นพรัตน์ + อรัญญา = อนงค์

นรากร + พรทิพย์ = พรหมเมศ

นโรดม + อรุณโรจน์ = อุดร

ชื่อที่มีเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หลังเหมือนกันทั้งบิดามารดาและบุตร เช่น

สมพร + อมรพันธุ์ = รัตนพล

ภุชงค์ + สิริชา = พรชัย

อานนท์ + นุชนาถ = วุฒินันท์

โกวิท + กวินทตา = กวีวงศ์

สุภกิต + รุจิกร = พุทธิกุล

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์ต้นของพยางค์หลังของชื่อบิดา เช่น

อนูรักษ์ + ญาติณี = ชัยณรงค์

สุพจน์ + ปัทมา = พิพัฒน์

สันติชน + สุปรีย์ = ปารีชาติ

ชัยวัฒน์ + สุวคนธ์ = วรวร

มงคล + โพธิจิต = นคร

ชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อบุตรเหมือนชื่อที่มีพยัญชนะต้นของพยางค์หลังของชื่อมารดาเช่น

ขจร + เบญจมาส = มหามนต์

ธีรภัทร์ + พรพันธ์ = วัชรพงศ์

สุรีย + มณีรัตน์ = วัชรินทร์

ธนพล + ปิยภัทร์ = ภาคภูมิ

ปิยพงศ์ + จิรพันธ์ = นรนาถ^{๑๕}

ตัวอย่างการวิเคราะห์ชื่อของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บาลี	สันสกฤต	สมาส	ไทย	เขมร	ประสม
พล	ปรีชา	เอกภัทร	มั่น	ประยูร	ขวัญชัย
สมาน	ประพันธ์	เมธาพันธ์	เพื่อน		ทองศรี
สุรียา	จรรยา	สิริวัฒน์			เกรียงศักดิ์
วิฑูรย์	ประสิทธิ์	วีรกาญจน์			เฉลิมชัย
ชยันต์	ประดิษฐ์	ณรงค์ศักดิ์			เริงชัย
วิเชียร	ลลิต	ฐิตะวงษ์			นวลวรรณ
สุเทพ	รัชดา	จิรพันธ์			คำเอียง
มณูญ	สวาท	กิตติพงษ์			เรืองเดช
โกวิท		นิลรัตน์			หน่อแสง
สุขน		ปฐมพงศ์			

^{๑๕} วิรัช ศิริวัฒนนะนาวิน, การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕๑-๑๕๕.

สมโภช		พุทธชาติ			
อดุลย์		ชนันทกรณ์			
กมลาค		อัจฉราวดี			
เชน		ณรงค์ชัย			
วิชชуда		ชัยธนพล			
ญาณินี		พรสวรรค์			
พารณี		อุบลวรรณ			
เมธาวี		สมศักดิ์			
พัทธนันท์		จักษุฐานิภูมิจิ			
วัชระ		นิจวรรณ			
๒๐	๘	๒๐	๒	๑	๙
๓๒.๗๙ %	๑๓.๑๑%	๓๒.๗๙ %	๓.๒๘%	๑.๖๓%	๑๔.๗๔%

ชื่อของบุคลากร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งหมด ๖๑ ชื่อ จำแนกเป็นคำบาลี ๒๐ ชื่อ คำสมาสบาลีสันสกฤต ๒๐ ชื่อ คิดเป็น ๓๒.๗๙ % รองลงมาชื่อคำประสม ๙ คำ คิดเป็น ๑๔.๗๔% รองลงมาคำสันสกฤต ๘ คำ คิดเป็น ๑๓.๑๑% รองลงมาชื่อคำไทยแท้ ๒ คำ คิดเป็น ๓.๒๘% และน้อยที่สุดชื่อคำเขมร ๑ คำ คิดเป็น ๑.๖๓%

ภาษาบาลียังมีอิทธิต่อการตั้งชื่อของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์ และชื่อเหล่านั้นมีความหมายอันเป็นมงคลทำให้เจ้าของชื่อหรือคนเรียกชื่อสัมผัสได้ถึงความหลังศักดิ์สิทธิ์ของภาษาแห่งพระพุทธศาสนา

บทสรุป

ภาษาบาลีเป็นภาษาปรากฏไตรปิฎกของชาวอารยัน ชาวอารยันใช้ภาษานี้สรรเสริญพระผู้เป็นเจ้าของ จึงเรียกภาษานี้ว่าภาษาพระเวท ต่อมาชาวอมครใช้ภาษานี้ในการสื่อสารจึงเรียกว่า ภาษามคร พระพุทธเจ้าใช้ภาษานี้ในการประกาศพระพุทธศาสนา และพระพุทธสาวกใช้ภาษานี้บันทึกพระไตรปิฎก จึงเรียกภาษานี้ว่า ภาษาบาลี แปลว่า ภาษาที่รักษาพระพระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎก ตลอดทั้งพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทนิยมใช้ภาษาบาลี ตั้งชื่อให้ตัวเองเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ก. ภาษาไทย

กรมศิลปากร. **วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ เล่ม ๑ (หมวดศาสนาจักร) คัมภีร์มหาวงศ์**. กรุงเทพมหานคร: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์, ๒๕๓๔.

พระพุทธปิยมหาเถระ. **ปทรูปสิทธิ**. แปลโดย ชมรมนिरुตติศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

วิรัช ศิริวัฒนะนาวิณ. การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**, ๒๕๕๔.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาสมุทรราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

วิสุทธ์ บุษยกุล. **วิสุทธอักษร**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๕.

เสถียร โพธิ์นันทะ. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาสมุทรราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ข. ภาษาอังกฤษ

Wilhelm Geiger. **Pāli Literature and Language**. New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers Ltd, 1996.

James W. Gair W.S. Karunatilake. **A new course in reading Pāli**. New Delhi: Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, 1994.

ค. ออนไลน์

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. มหานิกาย.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://th.wikipedia.org/wiki/%E0](https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%E4%B8%80%E0%B9%8C%E0%B9%9C%E0%B9%A0%E0%B9%A1%E0%B9%A2%E0%B9%A3%E0%B9%A4%E0%B9%A5%E0%B9%A6%E0%B9%A7%E0%B9%A8%E0%B9%A9%E0%B9%AA%E0%B9%AB%E0%B9%AC%E0%B9%AD%E0%B9%AE%E0%B9%AF%E0%B9%B0%E0%B9%B1%E0%B9%B2%E0%B9%B3%E0%B9%B4%E0%B9%B5%E0%B9%B6%E0%B9%B7%E0%B9%B8%E0%B9%B9%E0%B9%BA%E0%B9%BB%E0%B9%BC%E0%B9%BD%E0%B9%BE%E0%B9%BF%E0%B9%C0%E0%B9%C1%E0%B9%C2%E0%B9%C3%E0%B9%C4%E0%B9%C5%E0%B9%C6%E0%B9%C7%E0%B9%C8%E0%B9%CA%E0%B9%CB%E0%B9%CC%E0%B9%CD%E0%B9%CE%E0%B9%CF%E0%B9%D0%E0%B9%D1%E0%B9%D2%E0%B9%D3%E0%B9%D4%E0%B9%D5%E0%B9%D6%E0%B9%D7%E0%B9%D8%E0%B9%D9%E0%B9%DA%E0%B9%DB%E0%B9%DC%E0%B9%DD%E0%B9%DE%E0%B9%DF%E0%B9%E0%E0%B9%EA%E0%B9%EB%E0%B9%EC%E0%B9%ED%E0%B9%EE%E0%B9%EF%E0%B9%F0%E0%B9%F1%E0%B9%F2%E0%B9%F3%E0%B9%F4%E0%B9%F5%E0%B9%F6%E0%B9%F7%E0%B9%F8%E0%B9%F9%E0%B9%FA%E0%B9%FB%E0%B9%FC%E0%B9%FD%E0%B9%FE%E0%B9%FF%E0%B9%A0%E0%B9%A1%E0%B9%A2%E0%B9%A3%E0%B9%A4%E0%B9%A5%E0%B9%A6%E0%B9%A7%E0%B9%A8%E0%B9%A9%E0%B9%AA%E0%B9%AB%E0%B9%AC%E0%B9%AD%E0%B9%AE%E0%B9%AF%E0%B9%B0%E0%B9%B1%E0%B9%B2%E0%B9%B3%E0%B9%B4%E0%B9%B5%E0%B9%B6%E0%B9%B7%E0%B9%B8%E0%B9%B9%E0%B9%BA%E0%B9%BB%E0%B9%BC%E0%B9%BD%E0%B9%BE%E0%B9%BF%E0%B9%C0%E0%B9%C1%E0%B9%C2%E0%B9%C3%E0%B9%C4%E0%B9%C5%E0%B9%C6%E0%B9%C7%E0%B9%C8%E0%B9%CA%E0%B9%CB%E0%B9%CC%E0%B9%CD%E0%B9%CE%E0%B9%CF%E0%B9%D0%E0%B9%D1%E0%B9%D2%E0%B9%D3%E0%B9%D4%E0%B9%D5%E0%B9%D6%E0%B9%D7%E0%B9%D8%E0%B9%D9%E0%B9%DA%E0%B9%DB%E0%B9%DC%E0%B9%DD%E0%B9%DE%E0%B9%DF%E0%B9%E0%E0%B9%EA%E0%B9%EB%E0%B9%EC%E0%B9%ED%E0%B9%EE%E0%B9%EF%E0%B9%F0%E0%B9%F1%E0%B9%F2%E0%B9%F3%E0%B9%F4%E0%B9%F5%E0%B9%F6%E0%B9%F7%E0%B9%F8%E0%B9%F9%E0%B9%FA%E0%B9%FB%E0%B9%FC%E0%B9%FD%E0%B9%FE%E0%B9%FF%E0%B9%A0%E0%B9%A1%E0%B9%A2%E0%B9%A3%E0%B9%A4%E0%B9%A5%E0%B9%A6%E0%B9%A7%E0%B9%A8%E0%B9%A9%E0%B9%AA%E0%B9%AB%E0%B9%AC%E0%B9%AD%E0%B9%AE%E0%B9%AF%E0%B9%B0%E0%B9%B1%E0%B9%B2%E0%B9%B3%E0%B9%B4%E0%B9%B5%E0%B9%B6%E0%B9%B7%E0%B9%B8%E0%B9%B9%E0%B9%BA%E0%B9%BB%E0%B9%BC%E0%B9%BD%E0%B9%BE%E0%B9%BF%E0%B9%C0%E0%B9%C1%E0%B9%C2%E0%B9%C3%E0%B9%C4%E0%B9%C5%E0%B9%C6%E0%B9%C7%E0%B9%C8%E0%B9%CA%E0%B9%CB%E0%B9%CC%E0%B9%CD%E0%B9%CE%E0%B9%CF%E0%B9%D0%E0%B9%D1%E0%B9%D2%E0%B9%D3%E0%B9%D4%E0%B9%D5%E0%B9%D6%E0%B9%D7%E0%B9%D8%E0%B9%D9%E0%B9%DA%E0%B9%DB%E0%B9%DC%E0%B9%DD%E0%B9%DE%E0%B9%DF%E0%B9%E0%E0%B9%EA%E0%B9%EB%E0%B9%EC%E0%B9%ED%E0%B9%EE%E0%B9%EF%E0%B9%F0%E0%B9%F1%E0%B9%F2%E0%B9%F3%E0%B9%F4%E0%B9%F5%E0%B9%F6%E0%B9%F7%E0%B9%F8%E0%B9%F9%E0%B9%FA%E0%B9%FB%E0%B9%FC%E0%B9%FD%E0%B9%FE%E0%B9%FF%E0%B9%A0%E0%B9%A1%E0%B9%A2%E0%B9%A3%E0%B9%A4%E0%B9%A5%E0%B9%A6%E0%B9%A7%E0%B9%A8%E0%B9%A9%E0%B9%AA%E0%B9%AB%E0%B9%AC%E0%B9%AD%E0%B9%AE%E0%B9%AF%E0%B9%B0%E0%B9%B1%E0%B9%B2%E0%B9%B3%E0%B9%B4%E0%B9%B5%E0%B9%B6%E0%B9%B7%E0%B9%B8%E0%B9%B9%E0%B9%BA%E0%B9%BB%E0%B9%BC%E0%B9%BD%E0%B9%BE%E0%B9%BF%E0%B9%C0%E0%B9%C1%E0%B9%C2%E0%B9%C3%E0%B9%C4%E0%B9%C5%E0%B9%C6%E0%B9%C7%E0%B9%C8%E0%B9%CA%E0%B9%CB%E0%B9%CC%E0%B9%CD%E0%B9%CE%E0%B9%CF%E0%B9%D0%E0%B9%D1%E0%B9%D2%E0%B9%D3%E0%B9%D4%E0%B9%D5%E0%B9%D6%E0%B9%D7%E0%B9%D8%E0%B9%D9%E0%B9%DA%E0%B9%DB%E0%B9%DC%E0%B9%DD%E0%B9%DE%E0%B9%DF%E0%B9%E0%E0%B9%EA%E0%B9%EB%E0%B9%EC%E0%B9%ED%E0%B9%EE%E0%B9%EF%E0%B9%F0%E0%B9%F1%E0%B9%F2%E0%B9%F3%E0%B9%F4%E0%B9%F5%E0%B9%F6%E0%B9%F7%E0%B9%F8%E0%B9%F9%E0%B9%FA%E0%B9%FB%E0%B9%FC%E0%B9%FD%E0%B9%FE%E0%B9%FF) สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙

Wikiwand. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wikiwand.com/th/%E0> สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙

M Thai News, 76 ปี ผ่านไป ชาตินิยมที่ยังหลงเหลือจากนโยบาย จอมพลป., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://news.mthai.com/webmaster-talk/405976.html> สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙
เรือนไทย.วิชาการ.คอม,ชื่ออำเภอที่เปลี่ยนไป, , [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.reurnthai.com/index.php?topic=3398.15> สืบค้นเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๙